

*Guardians of the Memory
Пазители на паметта*

РЕСТАВРАЦИЯТА НА ТРАКИЙСКИТЕ СЪКРОВИЩА

Светла Цанева

*Централна лаборатория за консервация и реставрация
Национален исторически музей*

Резюме. Статията разкрива някои моменти от процеса на реставрация на експонати за представителни изложби в чужбина и в частност за „Епопея на тракийските царе – археологически открития в България“ в музея „Лувър“, Париж, Франция, за периода 23 март – 29 юли 2015 г.

Keywords: Thracian treasures, restoration, “The Epic of the Thracian Kings”, Archeological Findings

Централната лаборатория за консервация и реставрация (ЦЛКР) е едно от основните звена на Националния исторически музей (НИМ). Екипът на НИМ, включващ както специалисти от експозиционните и техническите отдели, така и такива от ЦЛКР, има голям и дългогодишен опит в подготовката, организирането и реализирането на представителни изложби в чужбина. Поради независещи от екипа на НИМ обстоятелства работата по подготовката и реализирането на изложбата за музея „Лувър“ се забави, което наложи критично кратки срокове за извършването на необходимите консервационно-реставрационни третирания за осигуряване на безопасно транспортиране и възможност за експониране на много от подбраните предмети.

Изложбата „Епопея на тракийските царе – археологически открития в

Обр.1 Бронзовата хидрия от Мушовица могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., Инв. № 1540, РАМ – Пловдив, преди консервация и реставрация.

България“ има за цел да представи максимално цели археологически комплекси, свързани по един или друг начин с тракийските царе. Това наложи включването и на такива находки, които не са или са неподходящо третираны и/или в лошо състояние. Екип от реставратори от ЦІКР – д-р Китан Китанов, Йонита Николова, Марио Дамянов, Татяна Еждик, Радостина Ценкова, Александър Вътов и Светла Цанева – пое консервацията и реставрацията на част от тях. Както вече споменах, поради независещи от нас обстоятелства консервационно-реставрационните работи можаха да започнат едва през ноември 2014 г. Това наложи на екипа изключително натоварен режим на работа паралелно върху няколко експоната, която, за съжаление, все още не е приключила.

Особено предизвикателство представлява бронзовата хидрия от Мушовица могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., инв. № 1540, РАМ – Пловдив. Тя е от разкопки на проф. Богдан Филов и фрагментите ѝ – силно корозирали и окрежкостени, с огнища на активна корозия – бяха монтирани с пирони върху дървена сърцевина, а липсите бяха запълнени с боядисан в зелено ронещ се гипс (Обр. 1). С подобен проблем се бяхме сблъскали при консервацията и реставрацията на друга бронзова хидрия за изложба в няколко града на Япония, 2008 – 2009 г. – тази от Башова могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., Инв. № 1516, РАМ – Пловдив, която е също от разкопки на проф. Богдан Филов и беше третирана по подобен начин (Обр. 2). Хидрията от Мушовица могила все още не е готова, за да бъде представена в окончателен вид, но фрагментите ѝ са демонтирани от дървената сърцевина, оригиналната им повърхност е разкрита механично под микроскоп, металът е инхибиран и формата на съда е възстановена, липсите са изградени от полимерен материал и трите дръжки са фиксирани на местата си (Обр. 3). Предстои още почистване на повърхностите от финия прах от полирането на реставрираните участъци, повторно инхибиране на метала, нанасяне на

Обр.2 Бронзовата хидрия от Башова могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., Инв. № 1516, РАМ – Пловдив, преди консервация и реставрация.

крайно защитно покритие и цветово интегриране на реставрациите към оригиналните части на хидрията до заминаването ѝ за изложбата за Париж на 23.03.2015 г.

Другите експонати, които се обработват в ЦЛКР – НИМ, също са в процес на консервация и реставрация. Ще спомена само някои от тях.

– Огледало, бронз, Мушовица могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., Инв. № 1541, РАМ – Пловдив. Фрагментирано), с боядисани в зелено съвременни заварки по дръжката, силно корозирало – с дълбоки язви. Образец 4 показва етап от консервационно-реставрационното третиране на огледалото и отстранените натрупвания от съвременните заварки.

– Две железни юзди от Голямата могила край селата Златиница и Маломирово, IV в. пр. Хр., Инв. № НИМ 61769 и 61770 – силно минерализирани и фрагментирани. В корозионните продукти на едната са захванати сребърни елементи от конската амуниция, кожа и текстил. Рентгенография на един такъв фрагмент от юздата бе извършена в диагностичен център „Спектър“ – София, от д-р Иво Николов. Тъй като, за огромно наше съжаление, ЦЛКР не разполага с аналитична и диагностична апаратура, беше договорено анализите на текстила и кожата да бъдат извършени във Франция от френските ни колеги, а нашият екип само осигури безопасното им транспортиране. Тяхната окончателна консервация и реставрация ще бъде извършена след завръщането им от Париж.

– Няколко керамични съда трябваше да бъдат изцяло ре-реставрирани, а един светилник – лекит с позлата и полихромна украса, керамично протоме с полихромия и теракотено полихромно изображение на богинята Нике бяха почистени от повърхностни налепи и сериозно укрепени, за да могат да бъдат транспортирани безпроблемно. Изследването на богатата им полихромия ще

Обр.3 Бронзовата хидрия от Мушовица могила – формата на съда е възстановена върху пластилин и липсите се изграждат от полимер.

бъде извършено също в Париж.

– Бронзовото огледало от некропола на Одесос, гроба с Нике, III в. пр. Хр., АМ Варна, Инв. № II 4215, е било подложено в миналото на драстично третиране с киселина. Повърхността му е в дълбоки язви, с участъци на активна вторична корозия. В ЦЛКР повърхността на огледалото беше почистена от остатъци от старо защитно покритие и леко полирана, за да се подобри видът му. Процеците на вторична активна корозия бяха инхибирани и беше нанесено ново защитно покритие.

– Пиксидата във форма на мида, сребро с позлата, емайли, Голямата косматка, Шипка, ИМ „Искра“ Казанлък, Инв. № МИК А II 1731 и 1736, е много крехка и периферията ѝ се нуждае от укрепване. Малък фрагмент от периферията на капака на мидата е бил отчупен още преди тя да бъде докарана в НИМ. Пиксидата-мида ще бъде подготвена за транспортиране и експониране на изложбата, но основната работа по нейната консервация и реставрация ще стане след завръщането ѝ от Париж.

През последния месец екип на НИМ започна окончателното събиране на експонатите за изложбата и както и предполагаме, някои от тях също се нуждаят от консервационно-реставрационно третиране преди заминаването си за Франция.

По закон специалистите от ЦЛКР трябва също така да изготвят и т. нар. „Протокол за състояние“, който отразява състоянието при напускането на НИМ на всеки един експонат (а те са 1629 бр.) – билингва (на български и английски), придружен от съответен снимков материал.

И друг път е изтъквано, че трудът на консерватор-реставраторите остава в повечето случаи анонимен, но той е от особена важност за опазването на кул-

Обр.4 Огледало, бронз, Мушовица могила, Дуванлий, V в. пр. Хр., Инв. № 1541, РАМ – Пловдив, етап от консервационно-реставрационното третиране и отстранените натрупвания от съвременни заварки.

турното ни наследство и допринася за достойното и безопасно представяне в случая на нашите движими културни ценности.

Снимки: Александър Вътов

THE RESTORATION OF THE THRACIAN TREASURES

Abstract. The article reveals some points in the process of conservation and restoration of the exhibits that will be presented at the Exhibition entitled “The Epic of the Thracian Kings : Archeological Discoveries in Bulgaria” that will take place at The Louvre Museum from April 15, 2015 to July 20, 2015.

Mrs. Svetla Tsaneva

Central Laboratory for Conservation and Restoration
National History Museum
16, Vitoshko lale Str.
1618 Sofia, Bulgaria
E-mail: svetla_tsaneva@abv.bg